

Robert Simonič

VPRAŠANJE BISTVA V HEIDEGGROVEM SPISU O BISTVU RESNICE

I.

157

Že v *Biti in času* Heidegger izpostavi tradicionalno sovisnost vprašanja resnice in vprašanja biti v filozofiji. Zlasti v § 44 razvije vprašanje po izvornem fenomenu resnice. Analiza tradicionalnega pojma resnice¹ (tj. njenega bistva) naj bi sprostila njegove ontološke temelje tako, da bi izvorni fenomen resnice postal očiten.

V spisu *O bistvu resnice*² Heidegger sicer povzame vse ključne korake analize tradicionalnega pojma resnice, opravljene v § 44 *Biti in času*, vendar na način, ki kaže prehod od fundamentalnoontološke zastavitve vprašanja biti (kot vprašanja po njenem smislu) v *Biti in času* k bitnozgodovinski zastavitvi vprašanja biti. Heidegger v spisu izpostavi odtegnitev kot temeljno potezo biti, imenuje jo jasneče skrivanje (*das Lichtende Bergen*).

¹ Tradicionalno dojetje bistva resnice izpostavlja ujemanje (adekvacijo) sodbe z njenim predmetom, sodbo pa obravnava kot izvorno mesto resnice. Obe trditvi izvorno pripiše Aristotelu.

² Opirali se bomo na 8. dopolnjeno izdajo spisa, ki (prvič) vsebuje tudi Heideggrove ročno zapisane opombe: Martin Heidegger, *Vom Wesen der Wahrheit*, 8., dopolnjena izdaja, Vittorio Klostermann, Frankfurt ob Majni 1997.

Ključna razlika med obravnavo v *Biti in času* ter spisom *O bistvu resnice* je v obravnavi samega bistva (*Wesen*), ki v spisu stopi v ospredje.³ Že v samem začetku spisa Heidegger izpostavi besedo *Wesen*, tako da jo zapiše poudarjeno.

Vprašanje o bistvu resnice se najprej zastavlja kot vprašanje o resnici kot resnici, ki pa ni neodvisno od tega, kako razumemo bistvo kot bistvo:

»K vprašanemu vprašanja [*Zum Gefragten der Frage*] po bistvu resnice ne spada le to bistvo, marveč skupaj z njim, kaj dejansko pomeni bistvo kot bistvo, iz katerega razumevanja bistva se sprašuje po bistvu resnice.« (Herrmann 2002: 53)

V vsakdanjem govoru ne vprašanje o resnici kot resnici ne vprašanje o bistvu kot bistvu ne prideta do izraza, saj sta vsakokrat podrejena bodisi vprašanju po resnici nečesa in ne po resnici kot resnici bodisi po bistvu nečesa in ne po bistvu kot bistvu. Z vidika vsakdanjega govora oz. razumevanja je vprašanje po bistvu kot bistvu lahko celo nekaj »najbolj nebistvenega in nezavezujočega«. (Heidegger 1997: 5)

158 Zaradi pregleda nad celoto spisa *O bistvu resnice* bomo najprej izpostavili nekaj mest, ki so bistvena za interpretacijo. Pri tem nam bo v pomoč sklepni, deveti razdelek spisa z naslovom *Opomba*.⁴

Vprašanje po bistvu resnice izvira iz vprašanja po resnici bistva:

»To vprašanje razume bistvo najprej v smislu kajstva (*quidditas*) ali stvarskosti (*realitas*), resnico pa kot značaj spoznanja.« (Heidegger 1997: 29)

Resnica kot značaj spoznanja je torej možna šele, ko je bistvo že dojeto kajstveno. S tem sta tako vprašanje resnice kot vprašanje bistva umeščena v so-besedilo zgodovine *BITI* (*Seyn*).⁵ Odgovor na vprašanje po resnici bistva je tako poved (*Sage*) obrata, pri katerem se bistvo resnice izkaže kot resnica bistva:

Spis je prvič izšel šele leta 1943, vendar na osnovi predavanja, ki ga je imel Heidegger že l. 1930, jasneje pa ga je večkrat predelal.

³ Pri tem se spremeni njegov pomen: ne gre več za kajstvo, *essentia*. K temu vprašanju se bomo vrnili v nadaljevanju.

⁴ V prvi izdaji spisa iz leta 1943 je 9. razdelek obsegal dva odstavka, pred katera je Heidegger v drugi izdaji dodal nov odstavek. (Herrmann 2002: 207)

⁵ Raba zapisa *Seyn* (*BIT*) napotuje na mišljenje resnice biti (bit torej ni več mišljena kot bivajočnost), kar poudari von Herrmann:

»Odgovor na vprašanje po bistvu resnice je poved nekega obrata v zgodovini BITI (Seyn). Ker spada k njemu jasneče skrivanje, se BIT (Seyn) prvotno kaže v luči zakrivajočega odtega. Ime te jasnine (Lichtung) je *aletheia*.« (Heidegger 1997: 29)

V povedi »bistvo resnice je resnica bistva« je stavčni subjekt, kolikor se »ta fatalna slovnična kategorija sploh še sme uporabljati«, (Heidegger 1997: 29) resnica bistva in ne bistvo resnice.

Z vidika spusta v izvorno bistvo resnice je torej potrebno upoštevati, da se potem, ko je bistvo dojetoj kajstveno, srečujemo (vse bolj) z resnico kot z značajem spoznanja, kar je še posebej značilno za novoveško dojetje resnice, ki sledi kartezijanskemu obratu v subjekt. Ker pa se v spisu gibljemo »nazaj«, proti grškemu, izvornemu fenomenu resnice kot *aletheia*, se je potrebno najprej zadržati v območju predstavljaljočega mišljenja metafizike in obravnavati bistvo kot kajstveno bistvo, toda, kot zapiše Heidegger, verbalno. (Heidegger 1997: 30) Vendar pa že znotraj tega (še) metafizičnega mišljenja verbalno (za razliko od nominalnega) razumevanje bistva (*Wesen*) omogoči misliti bistvo neme-tafizično. (Komel 1998: 120)

159

Heidegger v spisu izpelje prelom s kajstvenim bistvom kot splošnim (*koinon, genos*). Pri tem izhaja iz obravnave nosilnega pojma predstavljaljočega mišljenja metafizike, bivajočega v njegovi celoti, za katerega se izkaže, da se ravno skriva oz. odteguje.

Spis v tem smislu odpira vprašanje bistva (in biti) kot tega, kar je grška filozofija poimenovala *ousia*.⁶ To vprašanje lahko najprej razumemo le kot vprašanje interpretacije. Vendar pa se zastavlja vprašanje razmerja med interpretacijo in prevodom, ki nikakor ni enoznačno:

»Kaj če do prevoda temeljnih besed mišljenja ne pridemo po poti interpretacije in prevodni skok utirja pot interpretacije?« (Komel 1998: 117)

Vprašanje, ki se pri tem zastavi, je, ali Heidegger prevaja grščino v nemščino ali pa gre za prevod nemščine v grščino? Vsekakor je to pomembno vprašanje

»Kjer mišljenje ni več usmerjeno le na bistvo bivajočega, temveč na bistvo biti kot resnico biti, je metafizični način spraševanja po biti presežen.« (Herrmann 2002: 226)

⁶ Kot je znano, Heidegger vztraja pri nemškem prevodu *ousie* z *Anwesenheit* (prisotnost).

z vidika nosilnosti samih besed: »*Pristna nosilnost besede je v tem, da s pri-
našanjem besede iznaša poved.*« (Kornel 1998: 117)

S situacijo prevoda »nazaj v grščino« se srečamo že v *Biti in času*. Pri tem gre za fenomenološko destrukcijo nosilnih besed filozofske tradicije, uporaba izvorne grške terminologije pa ima metodični pomen.⁷

Heidegger v spisu *O bistvu resnice* misli resnico kot *aletheia* še dosledneje v njeni privativnosti, kot *a-letheia*. V tej smeri pokaže, da je odtegnitev temeljna poteza biti. Zakrivajoči odteg je v spisu tako temeljnega pomena, da mu je podrejen tudi sam horizont omogočenja.⁸

Za samo vprašanje resnice je bistveno, da se neresnica kot skritost izkaže kot tista, ki je še pred vsako resnico kot neskritostjo. Ta v temelju drugačen razmislek je možen, ker je že samo bistvo (razumljeno verbalno) vzgibano, kar razumemo s pomočjo nebistva.

160 Razumeti je potrebno, da Heidegger v spisu ne vprašanja resnice ne vprašanja bistva ne obravnava z vidika spoznanja. Zato spoznanje tega bivajočega v celoti nikakor ne izostane zaradi delnega, tj. nepopolnega spoznanja bivajočega. Šesti razdelek spisa *O bistvu resnice* pokaže, da je sama skritost (bivajočega v celoti) bistvu resnice najbolj lastna:

»*Skritost je, mišljena iz resnice kot razkritosti, ne-razkritost in s tem bistvu resnice najbolj lastna in prava ne-resnica. Skritost bivajočega v celoti se nikoli ne vzpostavi šele naknadno kot posledica vedno le delnega spoznanja bivajočega. Skritost bivajočega v celoti, dejanska ne-resnica, je starejša kot vsaka očitnost tega in onega bivajočega.*« (Heidegger 1997: 21)

Da je tradicionalno pojmovanje resnice (kot adekvacije) povezano s pravilnostjo izjave, pokaže Heidegger v drugem in tretjem razdelku. Razgradnja tega pojmovanja pokaže tudi, da izvorno mesto resnice ni v stavku. (Heidegger 1997: 13) Vprašanje, kaj pravilnost izjave (kot ravnanja po nečem očit-

⁷ Ko gre za § 44 *Biti in časa*, je izpostavljena zlasti prisvojitev fenomena resnice kot *aletheia*:

»Z razgradnjo pojma resnice kot adekvacije Heidegger prevede resnico kot adekvacijo nazaj v *aletheuein* (odkrivajočnost) oziroma *aletheia* (neskritost). Grška beseda za resnico torej spregovori na podlagi izvorne prisvojitve fenomena resnice.« (Kornel 1993: 72)

⁸ K vprašanju bistva kot temelja notranje možnosti se bomo v nadaljevanju še vrnili.

nem⁹) šele omogoči, razkrije širše območje prostosti. V tem razkritju se resnica bistva zakrije:

»Speljevanje neke notranje možnosti pravilnosti kake izjave nazaj na ek-sistentno svobodo puščanja bivajočemu, da je kot njenega temelja, ki hkrati že kaže tudi na začetek bistva tega temelja v skrivanju in v blodnji, želi pokazati na to, da bistvo resnice ni prazno, obče neke, abstraktne splošnosti, temveč sebe skrivajoče edinstveno enkratne zgodovine razkrivanja, smisla tega, kar imenujemo bit in smo dolgo tega navajeni premišljati le kot bivajoče v celoti.« (Heidegger 1997: 28)

V tem smislu je odmik od resnice kot pravilnosti izjave, ki ga Heidegger opravi v uvodnih razdelkih spisa, premik v dogodevanje izvirnega bistva resnice, ki se v razkrivanju zakrije.¹⁰ Odmik od pravilnosti nam razkrije nekaj precej bolj bistvenega:

»Spis o bistvu resnice pove, da bistvo resnice ni nikoli izčrpano v, dobri definiciji resnice, temveč nam predstoji kot vprašanje, kateremu smo mi sami izročeni. Izvorno bistvo resnice rabi našo bližino.« (Komel 1991: 30)

161

V spisu lahko obratu sledimo v korakih odstiranja »temelja« kot temelja notranje možnosti: temelj resnice kot pravilnosti se izkaže resnica kot ek-sistentna svoboda. Z zahtevnostjo interpretacije se soočimo pri koraku, ki nas pripelje do resnice kot skrivanja in blodenja.

II.

Izpostavili smo že, da uvodni koraki spisa¹¹ bistvo izpostavijo kot temelj notranje možnosti in da v tem pogledu, vsaj formalno, ohranjajo metafizično terminologijo vnaprej danega bistva.

⁹ Če *Bit* in čas posebej izpostavi *Erschlossenheit*, razklenjenost (sveta), spis *O bistvu resnice* izpostavi *Offenbarkeit*, očitnost, ki jo lahko prevajamo tudi kot razodetost v tem smislu, da gre za neko očitnost, ki je razodetost bivajočega iz njega samega. *Offenbarkeit* se v spisu *O bistvu resnice* nanaša na bivajoče v celoti: je očitnost bivajočega v njegovi celoti in v tem smislu bistvenega pomena za razumevanje vprašanja zakrivanja te celote.

¹⁰ Zato tudi ne moremo govoriti o pravilnem odgovoru na vprašanje o bistvu resnice.

¹¹ Podrobnejša obravnava vprašanj, ki se odpirajo v zvezi s temi koraki, bi presegla zadani okvir naše obravnave, zato se bomo omejili le na tiste vidike vprašanj, ki se dotikajo vprašanja bistva.

Razgradnja resnice kot adekvacije je v spisu tematizirana z obravnavo (meta-fizičnega) pred-stavljanja kot pred-metanja, ki mora premeriti odprt nasproti [*ein offenes Entgegen*]. Odprtost pripada odprtemu, je odprtost odprtega. Odprtost odprtega omogoča pred-stavljanje kot pred-metanje. Odprtost odprtega v spisu lahko razumemo kot razsežnost predpredikativnega oz. kot odprtost območja nanašanja. Razumemo ga lahko tudi kot omogočujoče za samo izjavljanje, kot odprto območje, v katerega odprtosti vselej že smo. Kot tako je tudi možnost našega odprtega zadržanja do nekega razkritega, očitnega bivajočega.

Pri odprtosti ne gre za naravnost naše subjektivnosti, temveč za predpredikativen odnos zadržanja. Zadržanje je lahko odprto, ker je odprto za bivajoče kot bivajoče v njegovem lastnem načinu bivanja, ki ni predmetnost predmeta oz. predstavljajenost predstavljenega (v predikativnem smislu).

Pri odprtosti zadržanja se odpre vprašanje, kaj omogoča srečanje kot srečanje. (Komel 1999: 10) V tem pogledu lahko samo odprtost zadržanja razumemo kot določen odnos do biti (tj. bitni odnos): za srečanje odprto zadržanje ne zadostuje, saj je le odprto s svojo odprtostjo v pravem pomenu besede omogočujoče za odprto zadržanje. Odprto zadržanje je omogočujoče (v ontološkem smislu) za izjavljanje ter je kot tako iskana notranja možnost ujemanja oz. adekvacije. Glede na razkriti temelj omogočanja izjava ne more biti primarno mesto resnice. Heidegger ta vidik obravnave strne v ugotovitvi, da je grško mišljenje odprto dojelo kot *aletheia*, to je kot neskrto.

162

Predstavlajoče izjavljanje se po predmetu ravna in se z njim ujema v skladu s pravilnostjo. Toda to je možno le, ker se je vnaprejšnje dajanje smeri mere in uvajanje v ujemanje »že dalo prosto (freigegeben) v odprto za neko iz njega vladajoče očitno, ki obvezuje sleherno predstavljanje«. (Heidegger 1997: 13) Ta sprostitvev za nekaj očitnega v odprtem kaže, tako Heidegger, neko še nezapopadeno bistvo prostosti:

»Bistvo resnice, razumljene kot pravilnost izjave, je prostost.« (Heidegger 1997: 13)

Bistvo prostosti je »das Seinlassen von Seiendem«, pustiti bivajočemu, da je. (Heidegger 1997: 16) Kolikor je prostost razumemo prostost za nekaj očitnega v odprtem, potem to vsebinsko ne pomeni nič drugega kot to, da prostost pusti

vsakokratno bivajoče biti to, kar je. Sicer se predstavljajoče izjavljanje kot pravilno ne bi moglo izenačiti z očitnim (Heidegger 1997: 15). Puščanje, da je (*Seinlassen*) je pri tem potrebno razumeti ontološko:

»Pustiti da je – namreč bivajoče, da kot bivajoče je, kar je – pomeni podati se v (*Sich-einlassen*) odprto in njegovo odprtost, v kateri stoji sleherni bivajoče in katero to že prinese s seboj. To odprto je zahodno mišljenje dojelo v svojem začetku kot ta *aletheia*, *neskrito*.« (Heidegger 1997: 16)

Še več: resnica kot prostost nas popelje v smer resnice kot razkrivanja: premik od resnice kot pravilnosti k resnici kot ek-sistentni¹² prostosti pomeni, da je resnica godišče, (Komel 1991: 35) kolikor je vezana na razkritje bivajočega v njegovi celoti.¹³

Aletheia kot razkritje pomeni, da smo v odprto, v neskrito, napoteni. Izvorno bistvo resnice je bistvujoče (*west*), iz njega izhajajo »*redke in preproste odločitve zgodovine*«. (Heidegger 1997: 19) Dogaja se zgodovinsko.

Ek-sistentna prostost kot razkrivajoča prostost je zgodovinska, kolikor je določena z začetnim razkritjem bivajočega v njegovi celoti. (Heidegger 1997: 18) V tem začetnem razkritju so bistvene možnosti človeštva (že) vsebovane in hkrati shranjene, tj. pojmovno zajete. Pojemovne zgodovine brez tega začetnega razkritja, namreč bivajočega v njegovi celoti, ne bi bilo. Razkrivanje je dogajanje zgodovinskega bistva resnice. Bistvo torej ni nadzgodovinsko, vnaprej dano v smislu *essentia*.

V zvezi z vprašanjem izvirnega bistva je potrebno še pojasnilo, ki se nanaša na problem neresnice v območju izvirnega bistva resnice kot bistvujočega. V spisu namreč ne bistvo resnice (*das Unwesen der Wahrheit*) postane vprašanje mišljenja, kar moramo upoštevati tudi pri vprašanju neresnice, sicer vprašanja po bistvu resnice ne moremo razviti v polni meri in ne moremo zaobseči polnega bistva resnice. V tem smislu Heidegger obravnavo ne bistva imenuje celo odločilni korak (Heidegger 1997: 19) v smeri zadostnega razvitja vprašanja po bistvu resnice. Upoštevati moramo, da neresnica (v bistvenem smislu) sodi k

¹² Ek-sistentnost pomeni tu izpostavljenost v razkritost bivajočega in ne *existentia*, dajstvo. (Heidegger 1997: 17)

¹³ Bivajoče kot tako v svoji celoti se razkrije kot *physis*. (Heidegger 1997: 17)

bistvu resnice, in se vprašati, kakšne posledice ima to za problem bivajočega v celoti.

Vprašanja torej ne moremo več zvesti na vprašanje nepravilnosti izjave. Heidegger zavrne tudi zvajanje vprašanja neresnice na nek antropološki manko. V spisu se je bistvo resnice odprlo kot prostost, vendar nima človek te prostosti, temveč ima prostost človeka. Puščanja bivajočemu, da je oz. da ni, zato ne moremo razumeti z vidika konstitutivne subjektivitete subjekta. Posledično tudi vprašanja bistva oziroma nebistva resnice in s tem povezanega vprašanja resnice in neresnice ne moremo razumeti z vidika opustitve ali dopustitve bivajočemu, da je ali da ni. Le v tem smislu lahko razumemo, zakaj Heidegger lahko zapiše, da neresnica prihaja iz bistva resnice. (Heidegger 1997: 19)

Resnica in neresnica sta si v bistvenem smislu sopripadni.¹⁴ Vprašanje neresnice je potrebno zastaviti na enako izvorni ravni kot vprašanje resnice. Kako potem bistvuje nebistvo resnice? Je bistvujoče kot bistvo resnice? Tu se moramo vrniti k »skoku«, ki smo ga kot vprašanje zastavili že v uvodu v našo obravnavo. Heidegger namreč v petem razdelku o bistvu resnice že spregovori na nov način, čeprav predhodno le tako, da mišljenje napoti v obrat. V nadaljevanju izpostavi dva vidika neresnice, in sicer v šestem razdelku skrivanje, *die Verbergung*, v sedmem razdelku pa blodnjo, *die Irre*.

164

Opomba »a« na koncu petega razdelka pove, da se obrat zgodi med petim in šestim razdelkom spisa in sicer kot skok v obrat. Tako opomba »a« pod črto osme izdaje spisa *O bistvu resnice* (Heidegger 1997: 21) navaja prvo izdajo oziroma opombo v njej »Zwischen 5. und 6. der Sprung in die (im Ereignis wesende) Kehre«, tj. »Med 5. in 6. skok v (v dogodju bistvujoči) obrat«. S tem je dogodje naznačeno kot tisto, ki odpira obrat.

Obrat torej spada k bistvovanju. Za zdaj se omejimo na krajše pojasnilo zaključka petega razdelka. Puščanje bivajočemu, da je, je razkrivajoče. V tem, ko puščanje, da je v posameznem zadržanju razkrije bivajoče, do katerega je v zadržanju, že hkrati skriva celoto bivajočega.

Obravnavo vprašanja nebistva resnice je vezana na sopripadnost razkrivanja in skrivanja. Če *aletheia* pojmuje kot neskritost, moramo upoštevati, da se v

¹⁴ Zato sta si tudi lahko postavljeni nasproti, npr. kot resnični in neresnični stavek.

a-letheia skritost, *lethe*, skriva tako, da v skrivanju svoje skritosti varuje razkritost, da ta sploh lahko je kot razkritost. Tako pojmovana razkritost ni razkritost bivajočega v celoti, saj to ostaja skrito v svoji skritosti. Le tako je puščanje, da je, *Seinlassen*, sploh možno. Hkrati pa smo se srečali z nečim, čemur je podrejen tudi sam horizont omogočenja (fundiranja).

III.

V šestem razdelka spisa *O bistvu resnice* se srečamo z vprašanjem skrivnosti.

Razkrivanje bivajočega hkrati skriva celoto bivajočega v tem smislu, da njena skritost (*Verbergung*) sama ostaja skrita. Skritost skritega Heidegger označi kot skrivnost (*das Geheimnis*). Ta vlada vsej človekovi tubiti. Skritost (bivajočega v celoti) je prava ne-resnica (*Un-wahrheit*) in je tisto najprej skrito:

»V razkrivajočem in hkrati skrivajočem puščanju bivajočemu v celoti, da je, se godi to, da se pokaže skrivanje kot tisto najprej skrito.« (Heidegger 1997: 22)

Skrivnost je ne-bistvo (*Un-wesen*) resnice, pri čemer je že sama skritost prava, bistvu resnice najbolj lastna ne-resnica. Je ne-resnica, kolikor resnico razumemo kot razkritost in odtod ne-razkritost (*Un-entborgenheit*) kot ne-resnico. Skritost odreka *aletheia* razkritost bivajočega v celoti in dopušča razkritost tega ali onega bivajočega, tako da sama skritost pri tem ostaja skrita. Prišli smo torej do neke navidezne dvojnosti v *aletheia*: je neskritost tega ali onega bivajočega in hkrati skritost bivajočega v celoti. Je torej neskritost in skritost hkrati, kar pa je protislovno le, če ne upoštevamo razlike med celoto bivajočega in tem ali onim bivajočim. Skrivanje skritosti varuje razkrivanje: varuje *aletheia* kot neskritost, tako da skriva v njej skritost kot pravo skrivnost. Neskritosti ne bi moglo biti brez skritosti. Skritost omogoča neskritost in je v tem smislu pred njo. Skritost kot ne-resnica je starejša od vsake očitnosti in starejša od puščanja bivajočemu, da je.

Na tej osnovi se razumevanje ne-bistva odpre kot tisto, kar še ni odpadlo h kajstvenemu bistvu (kot tistemu, ki zagotavlja pravilnost izjave) niti v pred-predikativno odprto stoječe zadržanje (do očitnega bivajočega) kot omogočenje te splošnosti (Herrmann 2002: 153):

»Ne-bistvo pomeni tu tisto še ne-odpadlo k bistvu v pomenu občega (koinon, genos), njegove possibilitas (omogočenja) in njenega temelja. Nebistvo je tu v tem smislu pred-bistvujoče bistvo.« (Heidegger 1997: 22)

Tudi ek-sistentna prostost kot temelj omogočenja pravilnosti je kot razkrivajoča že nek odpad od pred-bistvujočega bistva.

Izpostavljeno prednost skritosti pred vsakršno očitnostjo tega ali onega bivajočega lahko razumemo le, če razkrivanje mislimo iz resnice biti:

»Za vedočega pa kaže ,ne-‘ začetnega ne-bistva resnice kot ne-resnice v še ne izkušeno območje resnice biti (in ne šele bivajočega).« (Heidegger 1997: 22)

Skrivanje bivajočega v njegovi celoti nas torej pripelje do vprašanja resnice same biti (kot biti) v njenem še ne izkušenem območju in tudi do možnosti bližine resnici biti, omenjene v sklepnem, devetem razdelku spisa. (Heidegger 1997: 30) Pri tem je poslej potrebno skritost in neskritost misliti skupaj v dogajanju zakrivanja in razkrivanja, toda tako, da ima zakrivanje prednost pred razkrivanjem, skritost pa pred neskritostjo.

166

Pomemben sklep glede na načrtano pot naše obravnave je, da je ne-bistvo resnice kot skrivnost potrebno misliti skupaj z bistvom resnice kot resnico biti. Šele od tod lahko (za nazaj) vidimo potrebnost koraka obravnave nebistva oz. neresnice in še bolj potrebnost Heideggrovega koraka verbalnega premisleka bistva, *Wesen*, saj nas je prav ta premislek pripeljal do dinamiziranja bistva z nebistvom.

Lethe v *a-letheia* je potrebno še natančneje premisliti. V pozabi (*Vergessenheit*) skrivnosti »izgine« odnos do skritosti, ki je že pred vsakim razkrivanjem. Človekov odnos do bivajočega ostaja znotraj uhojenega in obvladljivega. V pozabo potone zakrivanje kot »temeljno dogajanje«, »*Grundgeschehnis*«. (Heidegger 1997: 23)

Pozaba skrivnosti je način vladanja skrivnosti. Vztrajanje pri tem »kar nudi bivajoče, kot da je odprto iz sebe in po sebi«, (Heidegger 1997: 24) je kot insistiranje tubiti vedno že del nekega odnosa, v katerem sta insistiranje in eksistiranje povezana. Vztrajanje ima svojo oporo v tem odnosu, ki pa je njemu samemu nedostopna, kolikor je vztrajanje res vztrajajoče. Vsakršno puščanje

da je, je tudi puščanje skrivnosti v pozabo in kot tako opora vsakršnega insistiranja. Tako je tubiti v tem, da je ek-sistentna, že hkrati tudi vztrajajoča pri nekem bivajočem, kot da bi bilo to odprto iz sebe in po sebi. Zato je kot ek-sistentna insistentna. (Heidegger 1997: 24) Vprašanje privativnosti *a-letheia* se v tubiti kaže kot obračanje k uhojenemu in hkrati odvrčanje od skrivnosti. Sta eno in isto, (Heidegger 1997: 24) saj sledita oba enemu in istemu sem in tja v sami tubiti, kar Heidegger označi kot blodenje. Blodenje kot zgrešitev skrivnosti in zabloditev v znano, utečeno, običajno, uhojeno.

Težavnost poskusa interpretativnega zajetja teh mest v spisu je povezana s tem, da se lahko orientiramo le glede na (navidez) majhne razlike rabe besed glede na običajno govorico. Tako je ustaljena raba besede »bloditi« povezana z zabloditvijo v neznano, proč od znanega, utečenega, uhojenega, torej ravno nasprotno od Heideggrove rabe. Bližina resnici biti, o kateri govori deveti razdelek, kaže na neko razdaljo med tu-bitjo in resnico biti, kjer je najprej potreben radikalen zasuk v samo tu-bit, da bi se ta bližina, kot piše Heidegger, za zgodovinskega človeka pripravila. Toda tu je potrebno dodatno pojasnilo, ki se tiče samega prehoda iz fundamentalnoontološkega razumevanja biti v bitnozgodovinsko in s tem tudi razmerja med tu-bitjo in resnico biti. Von Herrmann v tem oziru obravnava dva koraka (imamo ju lahko za kriterija) prehoda. Prvi korak je povezan z uvidom, da prostost, ki jo izkusimo iz ek-sistence, je in izvršuje bistvo resnice le v toliko, v kolikor izhaja iz začetnega vladanja resnice. Drugi korak oz. drugi uvid, ki je s prvim povezan, je v tem, da k polnemu bistvu resnice kot poreklu vsake neskritosti in razkritosti spada skrivanje. Von Herrmann oba uvida opredeli kot odpiranje vhodnih vrat in prestop praga bitnozgodovinskega mišljenja. (Herrmann 2002: 215)

167

Tretji korak, če ga sploh smemo tako imenovati, saj sega čez okvir spisa *O bistvu resnice*, je že na poti k temu, kako misliti tu-bit in resnico biti kot sopripadni v dogodju. Korak se izvrši v *Prispevkih k filozofiji*, ki so nastali v obdobju 1936–38, vendar na osnovi načrta, ki je bil izoblikovan že leta 1932. (Herrmann 2002: 215)

Vrnimo se k vprašanju blodnje. Razlika v rabi besede pri Heideggru kaže na razločevanje med ontološkim in ontičnim razumevanjem, ki ga običajna raba besede »pozablja«. Človek namreč vselej že je zablodi, kolikor je kot ek-sistenten že vselej insistenten. To se kaže v razliki med blodnjo in blodenjem:

»Blodnja se odpre kot odprto za vsakršno igro proti bistveni resnici. Blodnja je odprto mesto in temelj blodnjave.« (Heidegger 1997: 25)

Blodnja je nek prostor igre (*Spielraum*), v nekem smislu igrišče, na katerem se insistentna ek-sistenca suče, na katerem se vedno znova pozablja, se zgreši. (Heidegger 1997: 24) Bivajoče se v svoji celoti zakriva. Sukanje je povezano s tem, da v razkrivanju nekega (posameznega) bivajočega še naprej vlada zakrivanje. Kolikor je razkrivanje pozaba skrivanja (tj. zapora proti merodajnosti skrivanja), razkrivanje postane blodnja, tj. obrnjenost k običajnemu, uhojenemu. Skrivanje in blodnja sta (kot dva vidika neresnice) nerazvezljiva.

K polnemu bistvu resnice spada protibistvo. Blodnja je bistveno protibistvo izvirnemu bistvu resnice. Odpre se kot »odprto za vsakršno igro proti bistveni resnici.« (Heidegger 1997: 25) Poudarek je na postavljenosti proti izvirnemu bistvu resnice. Von Herrmann v zvezi s tem zastopa interpretacijo:

»,Proti v protibistvu ima mesto svojega bistva znotraj ne-skritosti in raz-kri-vanja, kolikor ne pusti, da bi se ti dogajali začetno.« (Herrmann 2002: 179)

168 Gre za to, da mesta blodnje ne moremo iskati na strani skritosti, temveč na strani raz-kri-vanja in ne-skritosti, kolikor »proti« v protibistvu »ne pusti«, da bi se ti dogajali začetno, saj potem skritost ne bi mogla biti skrita. Vladanje protibistva se vrši znotraj razkrivanja kot tisto, kar je v razkrivanju ne-razkrito. Protibistvo skriva, vendar ne skriva na enak način kot skritost, ki odreka raz-kri-vanje. Tako blodnja kot skritost sta vidika neresnice, vendar se ne dogajata na enak način. Razlika se pokaže tudi v tem, da blodnja obvladuje človeka tako, da ga vodi v zablodo, vendar mu hkrati s tem daje neko možnost, da blodenje prepozna kot blodenje, da torej ne zabli (več), da ne gre (več) mimo skrivnosti, da ni (več) le in-sistentno ek-sistirajoč. Ko gre za skritost kot skrivnost, te možnosti ni.

V blodnji je skrivnost na nek način prisotna. Človeka blodnja ves čas vodi v zablodo, nanj ves čas pritiska zablada: toda tisto, kar v njej pritiska, je sama skrivnost kot pozabljena. Človek je v tem smislu podvržen vladanju skrivnosti (kot napotujočemu, merodajnemu) in blodnji, ki zapira odprtost za skritost, za skrivnost; v tem smislu je v neki »nuji nujanja« po enem in po drugem. Tubit je držana v nujo, ki vključuje eno in drugo v že opredeljeno nujo. Dosledno misliti bistvo resnice pomeni polno, dosledno vključiti nebstvo. Posledica je obrnitev v nujo:

»Polno, svoje najbolj lastno nebistvo vključujoče, bistvo resnice drži tubit s tem nenehnim obračanjem tega sem in tja v nujo.« (Heidegger 1997: 25)

Tubit Heidegger v tem smislu opredeli kot obrnitev v nujo. Zato le iz tu-bitu lahko izhaja razkritje nujnosti.

Heidegger razmislek sklene z mislijo (Heidegger 1997: 26), da je puščanje bivajočemu kot takemu v njegovi celoti, da je (tj. prostost) svojemu bistvu (tj. bistvu resnice) primerna šele, ko prevzame resnico v njenem prvotnem bistvu. Mišljeno je seveda ontološko in ne ontično puščanje, da je. Pri tem je prostost, dojeta iz in-sistentne ek-sistentne tubiti, lahko bistvo resnice kot pravilnosti pred-stavljanja, le zato, ker prostost izhaja iz prvotnega bistva resnice, vladanja skrivnosti v blodnji. Primernost bistvu potem posledično pomeni, da je odločenost za skrivnost na poti v blodnjo kot tako, tj. v blodnjo kot blodnjo.

Pogled iz blodnje v skrivnost šele lahko postavi vprašanje bivajočega kot takega v njegovi celoti in sicer zato, ker se je mišljenje lahko vprašalo po izvirnejšem bistvu resnice le, ko se je že samo kot mišljenje izvršilo na način odločene prostosti. (Herrmann 2002: 193)

Gre za prehod od vprašanja o biti bivajočega (bivajočnosti) k vprašanju o bistvu kot resnici biti, tj. o obratu biti v njeno lastno resnico kot resnico biti. Pri tem se moramo spomniti, da polno izvirno bistvo resnice spada k biti kot »še ne izkušeno območje resnice biti«. (Heidegger 1997: 22)

Bolj izvirno spraševanje o bistvu resnice razkrije temelj (*Grund*) prepletenosti bistva resnice z resnico bistva. (Heidegger 1997: 26) Kolikor je izvirno bistvo resnice, kot smo videli, vladanje zakrivanja in razkrivanja, se izkaže, da gre za prepletenost:

»Vprašanje po izvornem bistvu resnice vodi do uvida, da spada to bistvo resnice k biti, tako kot v obratni smeri vprašanje po bistvu biti (in ne le bivajočega) dospe do vladanja zakrivanja-razkrivanja kot izvornega bistva resnice.« (Herrmann 2002: 195)

V širšem sklepnem smislu tu prihaja do neke prevlade pojmovne razlike (Kömel 1999: 39) med bistvom in bitjo, pri kateri bistvo ne pomeni več le kajstva (*essentia*), bit pa ne več le dajstva (*existentia*). S prevlado te razlike se na globlji ravni šele res odpre vprašanje resnice biti v njeni razliki do resnice bivajočega.

LITERATURA

- HEIDEGGER, Martin (1997) *Vom Wesen der Wahrheit* (8., dopolnjena izdaja). Frankfurt ob Majni: Vittorio Klostermann.
- HERRMANN, Friedrich-Wilhelm von (2002) *Wahrheit-Freiheit-Geschichte*. Frankfurt ob Majni: Vittorio Klostermann.
- KOMEL, Dean (1991) »Heideggrova opredelitev bistva resnice in spis Platonov nauk o resnici«, v: HEIDEGGER, Martin *Platonov nauk o resnici*. Fenomenološko društvo, Ljubljana 1991, (str.) 28–49.
- KOMEL, Dean (1993) *Fenomenologija in vprašanje biti*. Maribor: Založba Obzorja.
- KOMEL, Dean (1998) »Filozofski prevod kot pot do govornice«, v: KOMEL, Dean *Diagrami bivanja*. Fakulteta za družbene vede, Ljubljana 1998, (str.) 115–125.
- KOMEL, Dean (1999) »Das Geheimnis des Begegnens«, v: KOMEL, Dean (ur.) *Annäherungen – Zur hermeneutischen Phänomenologie von Sein und Zeit*. Založba Nova revija, Ljubljana 1999.